

Джерело: Письменний В.В. Тенденції витрачання бюджетних коштів на економічну діяльність // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації: зб. тез доповідей Дев'ятої міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених, 23–24 лют. 2012 р., м. Тернопіль. – Ч. 2. – Тернопіль: Економічна думка, 2012. – С. 133–134.

Письменний Віталій

Тернопільський національний економічний університет

ТЕНДЕНЦІЇ ВИТРАЧАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ НА ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Турбулентний стан реального сектору економіки України завжди перебував під домінуючим впливом фінансових ін'єкцій з боку держави. При цьому кількісно обмежені бюджетні кошти ставали предметом дискусій щодо сфер та напрямів їх використання. Безперечно, виконання державою соціальної функції, зміст якої криється у наданні базових послуг населенню з охорони здоров'я, освіти, культури, соціального захисту і соціального забезпечення, потребує позачергового виділення асигнувань з бюджету. Проте економічна складова життя держави, що поєднує стратегічно пріоритетні для макроекономічного простору галузі промисловості, будівництва, транспорту, сільського господарства та паливно-енергетичного комплексу, не може обійтися без належної державної підтримки і вимагає зміни тенденції витрачання бюджетних коштів.

Ще на першопочатковому етапі українського державотворення, як і в умовах соціалістичного ладу, більша частина бюджетних видатків мала суто економічне спрямування. Проте із середини 90-их рр. минулого століття їх питома вага поступово зменшилась до 31% у 1995–1996 рр., 20% – у 1997 р., 23% – у 1998–1999 р. [1, с. 16], досягнувши критичного значення – 11,6% у 2010 р. Таку безутішну картину можна пояснити тим, що спроба децентралізації господарської діяльності без створення відповідної фінансової системи була помилкою усіх без винятку урядів. Крім того, посилили динаміку зниження економічної складової у бюджетних видатках гіперінфляційні процеси, неефективність роздержавлення, відсутність стратегічних реформ у народногосподарському комплексі, надмірність регулювання економікою тощо.

У трансформаційній економіці, що реформується згори, видатки бюджету на економічну діяльність скорочуються як в абсолютних, так і відносних розмірах. Аналіз їх обсягу в 2010 р. дає змогу констатувати перевищення більше ніж у три рази даних видатків в державному бюджеті над місцевими бюджетами. Таку невтішну картину можна пояснити відголосом командно-адміністративної системи витрачання бюджетних коштів, яка

нівелювала роль місцевих органів влади у фінансуванні народного господарства. Відтоді прерогативою низових бюджетів стало забезпечення мінімальних гарантій населення з охорони здоров'я, освіти, культури, соціального захисту і соціального забезпечення. Натомість фінансові ресурси, що витрачаються на економіку регіонів, є мізерними, а подекуди невідчутними для її структурної модернізації.

Як відомо, переважна більшість проблем в економіці України пов'язані не з недостатньою присутністю в ній держави, а з неефективністю державного регулювання, головним чином, з нецільовим використанням бюджетних коштів в її секторах [2, с. 26]. Так само відкритим залишається питання недовиконання бюджетів усіх рівнів. Для прикладу, в 2010 р. різниця між плановими та фактичними показниками видатків державного бюджету на економічну діяльність становила 13,5%, а місцевих бюджетів – 27,4% (при цьому в 2009 р. аналогічні показники становили 35,1% і 38,0% відповідно). Безперечно, причини можна шукати у безпрецедентних наслідках загальносвітової фінансово-економічної кризи, що зачепила практично усі сторони суспільного життя. Проте основний лейтмотив полягає у відсутності зв'язку між владою та реальним сектором економіки і, як наслідок, небажання змінювати пріоритети бюджетної політики в цій сфері.

Суттєве зменшення бюджетних видатків на економічну діяльність у ВВП найяскравіше вказує на сучасні проблеми розвитку економіки нашої держави. Так, тривала фінансова підтримка уряду дозволяла нерентабельним підприємствам «триматися на плаву», а рентабельним – не опікуватися проблемами зниження власних витрат чи підвищення ефективності виробництва. В свою чергу, це гальмувало ринкові перетворення і позбавляло перспективи економічного розвитку [2, с. 28]. У результаті збільшення видаткової частини бюджетів усіх рівнів не супроводжувалося адекватним зростанням показників діяльності підприємств паливно-енергетичного комплексу, сільського господарства, промисловості та будівництва – основних суб'єктів суспільного виробництва. Відповідно питома вага бюджетних видатків у ВВП, що спрямовуються на економічний розвиток, упродовж останніх років скоротилася із 5,7% у 2003 р. до 4,1% у 2010 р.

Таким чином, вказані проблеми вкладення бюджетних коштів в економіку України потребують вироблення науково обґрунтованих підходів щодо їх подолання. Міжкризовий період зобов'язує спрямовувати асигнування з бюджету на стабілізацію економічного розвитку, створення ринкового середовища, впровадження наукомістких технологій і т. ін. В узагальненому вигляді пріоритетними галузями, які потребуватимуть позачергової державної підтримки в майбутньому, є енергетика, металургія, сільське господарство, космічна галузь, літако- та суднобудування. Саме вони у найближчому майбутньому визначатимуть економічний поступ нашої держави в європейське співтовариство, поліпшуючи її

зовнішньоекономічний імідж. Проте без зростання обсягів фінансових ресурсів, які акумулюються в бюджетній системі, буде не можливо активізувати роль держави у фінансовому забезпеченні реального сектора економіки.

Література:

1. Небрат В. Державні видатки в системі регулювання економіки: світові тенденції та вітчизняний досвід / В. Небрат // Вісник КНТЕУ. – 2009. – № 2. – С. 12–19.
2. Соколовська А. Економічна функція держави та особливості її виконання в Україні / А. Соколовська // Економіка України. – 2008. – № 9. – С. 20–33.